

IZRAELITA

TANÜGYI ÉRTESEITŐ.

Felelős szerkesztő SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület“. — Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Ózer Zsigmond egyleti pénztárhoz Klauzál-utca 4. szám küldendők. — Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

A nyugdíjtörvény revíziója.

(Vége.)

A régi tanítókra vonatkozólag imént jelzett álláspontom megegyezik a hazai tanítóság zömének véleményével; ily értelemben nyilatkoztak a „Népnevelők bpesti egylete“ a „Délmagyarországi tanítóegylet“ és mások. Azon intézkedés, mely szerint a tanító 30 évi szolgálat után az utolsó évben élvezett teljes fizetéssel nyugdíjaztassék, nemcsak a kath. kartársainkra nézve törvényerővel bíró régi iskolai szabályzatokban, de az 1885. évi XI. t.-cz.-ben az állami iskolai tanárookra és tanítókra nézve is kifejezést talál. Az 1868. évi 38. t.-cz. úgyszinte az 1876. évi 28. t.-cz. a községi és felekezeti tanítótól ugyanazt kívánják, a mit az állami tanítótól kívánnak, mi ép oly hű és igaz fiai vagyunk e szeretett hazának, milyenek az állami iskoláknál működő kartársaink, nincs különbség köztünk a teljesítendő köteleességekre nézve, nemcsak a méltányosságnak, de az igazságnak is felelne meg, ha jogaink is egyenlők volnának. Azért a végkielégítésre és részleges nyugdíjazásra nézve is kívánatos, hogy az állami iskolai tanítókra nézve érvényes intézkedések más tanítókra nézve is törvény alakjában kifejezést nyerjenek.

A mostani törvény intézkedései közül legfájdalmasabban hatottak reánk az özvegyekre és árvákra vonatkozók. Uraim! az iskolafentartók, de különösen felekezetünk körében a létező viszonyoknál fogva oly nézetek érvényesülnek, melyek alkalmasak arra, hogy a hivatásáért lelkesedő, a családját szerető, előre törekvő tanítót is elkeserítsék. Az iskolafentartók látván és előre sejt vén, hogy a családapa kimulása esetén a tanító családja fentartásának esetleg segélyezésének gondja reá nehezedik, a tanítóválasztásnál nem a képzettségre, nem az ügyszeretetre, nem a gyakorlati élet terén szerzett érdemekre tekintenek, hanem első sorban a családi állapotot vizsgálják. Jaj annak a tanítónak, ki családot alapított és véletlenül falúhelyre került, az bizony ott ragad. Az új törvény hivatva lesz ezen bajon is segíteni, a mennyiben özvegyeinkről és árváinkról is emberséges módon gondoskodni fog. A tanító, ki oda törekszik, hogy hozzá méltó házastársa oldala mellett boldog napokat éljen, ki életében mindent elkövet, hogy gyermekeit a társadalom hasznos tagjaivá nevelje, ki gyermekeinek minden mozzanatát lelke és szive melegével kíséri, ki éber szemmel nézi és lesi vajjon szívének magzatja jól alszik el, nyugodtan fogja szeméit örök álmra hajtani, ha azt azon tudat kíséretében teszi, hogy özvegyéről és árváiról az állam gondoskodott és nem lesznek könyöradományokra, alamizsnára utalva. Azt

hiszem nincs köztünk egyetlenegy, a ki abba, a mit a mostani törvény özvegyeinknek és árváinknak nyújt, belenyugodni tudna, hanem kívánatosnak tartjuk, hogy az özvegy a férjét megillető teljes nyugdíjösszegnek 50%-át kapja évi rendes nyugdíj czimen, az atyátlan árvák fejenként évi 50 frt. az egészen szülőtlen árvák pedig egyenként évi 100 frtnyi segélyben részesüljenek, vagy a nyugdíjalap költségén árvaházakba elhelyeztessenek.

Ezekben vázoltam röviden azon óhajokat, melyeket nyugdíjügyünk érdekében táplállok és reményilem velem együtt ezen egyletnek minden tagja, minden hazai népnevelő felekezeti és nemzetiségi különbség nélkül táplál. A mennyiben azonban a t. közgyűlés beterjesztett tételeimet elfogadni kegyeskedik, azokat egy nem a nyugdíj lényegéhez tartozó, hanem a kivitelre vonatkozó ponttal egészitem ki. „Néma gyermeknek anyja sem érti szavát“. A mit itt igazságos ügyünk érdekében elfogadunk, az ne maradjon köztünk, hangoztassuk azt a III. egyetemes tanitógyűlés végrehajtó bizottságában, foglaljuk kérvénybe, mely kérvényt egy a gyűlés kebeléből kiküldendő bizottság közoktatás ügyünk vezetőjének kegyes színe elé terjessze. Ajánlom következő tételeket megvitatás, illetőleg szives elfogadásra :

1. Az országos izr. tanítóegyesület örömmel és hódoló tisztelettel veszi tudomásul vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter urunknak az ország színe előtt tett ama nagyfontosságú nyilatkozatát, mely szerint az 1875. évi XXXII. t.-cz. által teremtett állapotok tarthatatlanok, nevezett törvény módosítása elodázhatatlanná vált, miért is őszkor az országgyűlés elé oly törvényjavaslatot fog terjeszteni, mely a hazai néptanítók jogosult igényeinek tökéletesen meg fog felelni.

2. Bizalommal néz ugyan a magas kormány intézkedései elé; tekintve azonban, hogy nyugdíjállapotaink már is türehetlenné váltak, azon forró óhajának ad kifejezést, hogy a kilátásba helyezett revisio őszkor csakugyan megtörténjék és más tárgyak által a napirendről le ne szoríttassék.

3. Örömének és bizalmának kifejezése mellett a dolog lényegére nézve különösen hangsúlyozza,

a) hogy a szolgálati idő 30 évben állapíttassék meg,

b) hogy az utolsó évben élvezett teljes fizetés tekintessék a nyugdíj összegéül,

c) a szolgálati idő minden Magyarország területén működő tanítóra nézve hivatalba lépésének napjától kezdve számíttassék,

d) az 1875. évi XXXII. t.-cz. azon intézkedései, melyek szerint azon tanítók, kik 1875-ben 55-dik életévüket már betöltvén a nyugdíjintézmény kedvezményeiből kizáratnak, továbbá az 1875-ben szolgálatban volt tanítók működési ideje csak 1870-től fogva számíttatik, hatályon kívül helyeztessenek,

e) a mennyiben kívánatos, azon tagjai, kik 1875-ben már tanítók voltak, jövőjük és családjuk jövője érdekében a nyugdíjalapba fizetendő évi járuléknak csekély fölemelésébe is belenyugszanak.

f) az országgyűlés által az országos tanítói nyugdíjalap dotálására eddig megszavazott évi 150,000 frtnyi összeg ezentúl is az országos költségvetésbe fölvetessék,

g) végkielégítés és részleges nyugdíjazás esetében azon szabályok érvényesíttessennk, melyek az 1885. évi XI. t.-cz. értelmében az állami tanítókra nézve érvényesek,

h) az özvegy a férjét 30 évi szolgálat után megillető teljes nyugdíjösszegnek 50%-át rendes nyugdíj czimen élethoszigan élvezze, az atyátlan

árvák életük 18-dik évéig fejenként évi 50 frtot, az egészen szülőtlén árvák pedig egyenkint évi 100 frtnyi segélyben részesüljenek, vagy a nyugdíjalap költségén árvaházakban elhelyeztessenek.

4. Az országos izr. tanítóegyesület ezen óhajainak kérvény alakjában kifejezést ad, mely kérvényt egy a közgyűlés által választandó 9 tagú bizottság nyújtja át ő nagyméltóságának a miniszter úrnak vagy helyettesének.

T. közgyűlés! Napjainkban a legszélesebb körökben is elismerik, hogy az iskola az állami organismusnak egyik jelentékeny tagja, elismerik továbbá azt is, hogy az iskola lelke a tanító.

Az állam kötelessége oda hatni, hogy a tanítót az anyagi gondoktól lehetőleg megszabadítsa, hogy csakugyan a szó szoros értelmében az iskola lelke lehessen. Nem kívánunk túlságos sokat. A mennyiben kérelmünk teljesítettnek és illetékes helyről vigaszt hozó szavakat hallanánk, azokra e gyűlés minden tagja a patriarcha szavaival már előre is azt válaszolja: „És megnyugvással térek vissza házi tűzhelyemhez, mindent a mit nekem adni fogsz, tiszszeresen fogom visszaadni.“

A bajai zsidó iskolák felavatási ünnepélye.

A bajai izraelita hitközség megható szép ünnepélyt tartott f. hó 20-án, midőn az ujonnan épült nép- és polgári iskolák épületeit felavatta és azokat rendeltetési céljuknak átadta. Nagy közönség gyűlt egybe ezen ünnepélyre az iskola dísztermében; ott láttuk a városi hatóság képviselőiben Dresdner polgármester, Scheibner főkapitány és Allaga főjegyző urakat. A zirczi ciszt. főgymnasium, az állami tanítóképezde és az összes tanintézetek és felekezetek, valamint a hitközség színe java és a tanuló ifjúság jelenlétében pontban 3 órakor vette kezdetét az ünnepély a Mah-tovu karénekkal, melyet Mandel Jeremiás főkantor a templomi énekkarral előadott. Utána Dr. Adler Lipót rabbi úr remek szónoklatban ecsetelte a tudomány és vallásosság egybeolvadásának áldásos hatását, és magasztos imában kérte az Isten áldását az iskola, a község és mindazokra, kik ezen mű létrejöttén fáradoztak. Most Mandel főkantor úr az ezen célra komponált „Mizmor schir chanukos habájisz l'dovid“ című zsoltárt énekelte, mire Dr. Bruck Samú úr iskolaszéki elnök az iskola építésének rövid történetét elmondva, átadta az iskolát a tantestületnek hangsúlyozván azt, „hogy az iskolával együtt legnagyobb kincsét adja át a hitközség a tantestületnek t. i. gyermekeit.“ Egyuttal felolvasta Sándor Béla főispán és Czirfusz Ferencz tanfelügyelő uraknak üdvözlő sürgönyét és átiratát, melyekben az ünnepélyről való elmaradásukat hivatalos teendőikkel mentegetik s üdvözlő valamint szerencsekívánataik kíséretében azt kívánják, hogy ezen iskolák, mint eddig úgy a jövőben is a haza és közjó előmozdításában áldásosan működjenek. Most Kohn Lajos polg. iskolai tanár nagyhatású beszédben festette a zsidóknak sok századon át történt üldöztetését, kiemelvén azt, hogy a zsidóságnak a jelenben legnagyobb súlyt kell az iskolák fejlesztésére fektetni. A Hymnus eléneklésével véget ért ezen szép ünnepély, melyről mindenki azon tudattal távozott, hogy a bajai zsidó hitközség ezen iskolák által a vallás és mivelődés ápolására két oly hathatós tényezőt létesített, melyet még a későbbi ivadékok is hálával fognak emlegetni.

Helyén tartjuk itt felemlíteni, hogy ezen mű különösen Rosenberg Mór hitközségi elnök és Dr. Bruck Samú iskolaszéki elnök urak fáradozásának köszönni létrejöttét, kik lankadhatlan buzgalom és fáradhatlan munkával minden idejüket az iskola építése és berendezése körüli mun-

kálatoknak szentelték. Fogadják e helyt a tantestület és község mély elismerő háláját.

A 2 iskola 2 külön épületben van elhelyezve modern stýlben építve és paedagogiai valamint egészségi szempontból teljesen a kor igényeinek megfelelnek. Összesen van 15 nagy tágas terem, ezek közül 11 osztályterem 1 nagy diszterem, melynek területe 200 négyzet méter, egy igazgatói iroda, 1 rajzterem és 1 terem a tanszermuzeum számára. Az egész butorzat és felszerelés teljesen új és igen czélszerü, amennyiben 2 osztály kivételével, melyekben 3 üléses padok vannak mindenütt 2 üléses iskolapadot találunk, azonkívül az egész felszerelés a legszebb és legpraktikusabb kivitelü.

Midön e helyt említést teszek arról, hogy a hitközség a tanítók fizetésének rendezését is közel kilátásba helyezte, meglepéssel konstataljuk, hogy a bajai izraelita hitközség iskoláinak felvirágoztatása és emelése körül a legnagyobb áldozatokat hozza és kívánjuk, vajha minél számosabb hitközség követné ezen nemes törekvésben.

Baja, 1889 okt. 25.

Gerlóczy Gyula.

Levelezés.

Tekintetes Elnök ur!

A cultura hódít! Ezt lehet mondani általánosságban, de különösen ott, hol a cultura oltárára áldozni nem szükkeblüek. Az izraeliták azok, kik aránylag sokat áldoznak gyermekeik oktatására, nevelésére. „A korrall haladni kíván.“

Az egyesült feketehegy-szeghegyi izr. hitközség képviselőtestülete is tudatában annak, hogy a fennállott iskolaterem, úgy alacsony, mint kicsiny voltánál fogva nem felelt meg a törvénynek, a közegészségügynek — 1888. év december havában tartott gyűlésen — egy új, a kor kívánalmainak megfelelő iskolaterem felépítését határozta el. Ezen jótékonyan ható és üdvös határozat érvényesített s ma már az új iskolateremben van szerencsém növendékeimmel foglalkozni.

Ezen nemes cél elérésében az érdem oroszánrésze Tek. Dr. Reisz Fülöp hitközségi elnök urat illöti, kinek fáradhatlan ügybuzgalma és tek. Schaffer S. Mór kereskedő úr lelkes támogatása folytán válhatott az ige testté.

Említésre méltó, hogy Tek. Schaffer Salamon úr feketehegyi — Tek. Freund Henrik és fiai — Tek. Schlesinger és Pollakovics urak bpesti lakósok összesen 100 frtot ajándékoztak a tanterem felépítéséhez. E tett nem szorúl dicséretre.

Áldani fogja a Tek. Képviselőtestületet az utókor is, hogy a tanuló-növendékeket az eddig lassú méregként ható szük falak közé szoritott büzös levegőtől megszabadította, s lehetővé tette, hogy a tanulók testi szervezete egészséges, könnyen szellöztethető és az egészségnek megfelelő padokkal felszerelt tanteremben szabadon fejlődhessék.

Feketehegy, 1889. okt. 27-én.

Stark Armin, tanító.

Tekintetes szerkesztő úr!

439. sz. a. kelt beceses átíratára válaszolva, van szerencsém jelenteni, hogy az átküldött díszoklevelet t. kartársaimmal egyetemben méltó ünnepeleyességgel nyujtottuk át dr. Mayer Armin úrnak. E hó 29-én d. u. az iskolaszék és a tanítótestület jelenlétében csekélységem, mint az orsz. m. izr. tanító-egyesület vidéki választmányi tagja, a kitüntetett férfi érdemeit méltató beszédben először örömmönek adtam kifejezést a fölött, hogy

az orsz. m. izr. tanító-egyesület a néhány kitüntetett kiváló férfi között iskolaszéki elnökünket, dr. Mayer Ármin urat is részesítette a kitüntetésben, annál is inkább, mert iskolaszéki elnökünk rövid hivataloskodása ideje alatt is megnyerte már buzgalma, nemes szándéka és önzetlen működése által a tanítók és a tanügy barátai tiszteletét. Említettem beszédemben, hogy a ki a tanítókért és ez által az iskola felvirágzása érdekében ily önzetlenül, ily nemes odaadással működik, az megérdemli, a tanítók tiszteletét, megérdemli, hogy az ország tanítói őt tiszteletbeli tagjává megválasszák.

Az orsz. m. izr. tanító-egyesület le is róttá hálája és elismerése adójának csekély részét az által, hogy a múlt hóban megtartott rendes közgyűlésén dr. Mayer Ármin urat tiszteletbeli tagjává megválasztotta és e kitüntetésről szóló diszoklevelet általam átküldi.

Dr. Mayer Ármin úr igen meghatottan köszönte meg a kitüntetést és szentül fogadta, hogy működése által törekedni fog ezután is bizonyítani azt, hogy nem méltatlant ért a kitüntetés. Ezen kitüntetés még inkább fogja buzdítani a megkezdett működését folytatni. A kitüntetett férfi az egyesület nemes célja előmozdítására az orsz. m. izr. tanító-egyesület pártoló tagjává belépett.

A tetszéssel fogadott válaszra a kartársak közül még Voglhut Dávid és Füchsl Mark. urak feleltek, kik a kitüntetett iskolaszéki elnök érdemeit szinte kiemelték. Nagy lelkesedéssel fogadták a jelenlevők dr. Kux Adolf iskolaszéki tag úr felszólalását, ki a kitüntetésben az iskolaszék és a hitközség kitüntetését látja. Buzdításul szolgáljon e kitüntetés — mondja szóló — a fiatalabb nemzedéknek, mely szent kötelességének tartsa iskolánkat régi jó hírében megtartani. Indítványára e megható ünnepély jegyzőkönyvileg lett megörökítve.

Maradtam a tekintetes szerkesztő úrnak

Liptó-Szt.-Miklós, 1889. szept. 30-án.

Kiváló tisztelettel alázatos szolgálója

Kacz Henrik, választm. tag.

I R O D A L O M.

Löw: Gesammelte Schriften. Herausgegeben von I. Löw I. Szegedin 1889. 8° 471 l.

Hasznos és el nem muló érdemeket szerzett magának Szegéd főrabijja, midőn atyjának mindenféle szétszórt, kisebb értekezéseit, cikkeit stb. összegyűjtve, mindenki által könnyen hozzáférhető formában kiadni szándékozván, ezen tervét jelen kötettel meg is valósította. Nemcsak úgy kell a dolgot tekintenünk, mint a fiui kegyelet művét, mert ha Löw Lipót és munkássága már egészen csak a múlté volna is, ha mindaz, a mit Löw írt, a mire Löw buzdított és a mit Löw kiderített, ma már túl is volna haladva, még akkor is megérdemelte volna neve azon emléket, mely ezen összegyűjtött irataiban emeltetett neki. Ezen irodalmi vállalat azonban közérdekű is, a mennyiben cikkei között nem egy van olyan, melyből még ma is acut kérdésekre nézve nyerhetünk részletes és tanulságos felvilágosításokat; és ha talán egyes tudományos kérdések tárgyalása alkalmával elért eredményei az ő kora óta is előbbre haladt tudomány mai álláspontján nem is állhatnának meg, még mindig tanulságosak maradnak mindenkire nézve, aki zsidó tudományokkal akar czélszerűen foglalkozni.

Azon írók közé tartozik, akiknek egyénisége is visszatükröződik munkáikból. Jelen kötetben nincs egyetlen cikk sem, melyre élesen rá nem nyomta volna egyénisége bélyegét, amint egész életében a szabad

megismerésre törekedett, úgy huzódik mint vörös irányfonal valamennyi cikkén végig a buzdítás és biztatás önálló, szabad kutatásra, minden előítélettől mentes megismerésre és az objectiv igazság keresésére. A napi kérdésekhez hozzászólva, vagy a múlt homályos eseményeire fényt derítve, mindig nyilatkozik pihenést és fáradságot nem ismerő, kutató és igazságot kereső szelleme. Ily értelemben tanítója volt ő összes hitsorsos honfitársainak és ezt szem előtt kell tartanunk, midőn egyes dolgozatait megítéljük, mert ha némely kutatása eredményéhez még szó fér is, még ott is meg van neki azon érdeme, hogy az illető kérdés tárgyalását megpendítette és mindig érdekes eszméket ad a kérdés megoldására, intensiv tevékenységgel járulva a zsidó tudomány terjesztéséhez általában, különösen pedig honfitársai között.

A kötet első cikke: *Über den Geist des Talmud's*, először a *Hoeningshaus* által szerkesztett *Unparteiische Universal-Kirchenzeitung*ban jelent meg (Frankfurt a. M. 1887.) A cikk oly benyomást tesz, mintha csak később megjelenendő cikkeknek képezné bevezetését, mert amennyit a talmud szelleméről szól, az arra szorítkozik, hogy *Creizenach* idevágó véleményét alaposan megczáfolja, de semmit positive a tárgyról nem beszél, hanem áttér mellékes dolgokra; de élénken ecseteli a talmud szelleme megismerésének szükségességét és hathatósan buzdít erre.

Igen érdekes és még ma is megbeszélés tárgyát képező kérdést fejteget a 2. cikkben: *Die Reform des rabbinischen Ritus auf rabbinischem Standpunkte*. (Először mint *Chorin Jeled Zekunimjának* bevezetése jelent meg). Három irányt ismer fel a zsidóságban, ezek: az ó-rabbinikus irány, a szigorú orthodoxok, kik elméletileg sem és annál kevésbé gyakorlatilag engednek a régiből csak valamit is, az új-rabbinikus irány, mely a tudomány vívmányait elismeri, sőt azt maga is iparkodik előbbre vinni, de gyakorlatilag az előbbieknél álláspontján van és az alkalmazkodó irány, mely a rabbinismus aegise alatt akar időszerű újításokat behozni. *Löw* maga részéről ezen irányhoz csatlakozik, ennek helyességét vitatja érdekes és tanulságos módon.

A 3. cikk: *Die Grundlehren der Religion Israels* (megjelent a *Ben-Chananja* első évfolyamában), érdekes adatokat ad a vallásphilosophia történetéhez, különösen a 3. részben: *der religiöse Glaube in der nachbiblischen Literatur*.

A 4. cikk: *Lebensbetrachtung des Judenthums* (megjelent a *B. Ch. II.* évfolyamában), vallásbölcsészeti tanulmány, mely figyelemmel kíséri a zsidóság életnézeteit a bibliai és biblia utáni korszakban a középkoron át és kifejti, hogy miként folynak a zsidóság életszokásai és jellegzetes vonásai ezen életnézetekből.

Az 5. cikk: *Jüdische Dogmen*, megjelent mint nyílt levél dr. *Hirschler Ignác*hoz, az *Izraelita Közlöny* szerkesztőjéhez. Ezen lapban t. i. megjelent egy *Löw* ellen irányított cikk, melynek szerzője egyuttal a kongressusi haladó párt nevében is *Löw* ellenében azt állítja, hogy a zsidóságnak nincsenek dogmái. *Löw* cikke gyakran éles gúnynyal czáfolja azon cikkirót, bebizonyítva exegetikai, philosophiai, theologiai, históriai, ritualis, paedagogiai és liturgiai szempontból állításai tarthatatlanságát.

A 6., tartalmánál fogva is inkább csak a szakembert érdeklő cikkben: *Die talmudische Lehre vom göttlichen Wesen* (*Ben-Chananja* 1866. évi tudományos mellékletében) sem mulasztja el *Löw*, hogy objectiv, tudományos törekvésre buzdítson.

A 7. cikkben. *Die Aussprache des vierbuchstabiligen Gottesnamens* (a B. Ch. 1867. évi tudományos mellékletében.) Lőw a bibliából bizonyítja, hogy a zsidók régen kiejtették a tetragrammatont és érdekesen mutatja ki a négybetűs nevet helyettesítő elnevezések keletkezésének történetét.

A 8. cikk: *Die Lehre Philo's vom Eide* (B. Ch. VI. évfolyamában) nem tartalmaz valami különösen említésre méltót.

Az ő idejében, midőn a pártok oly hamar készek voltak egymást vádakkal illetni, mintegy alkalmi tárgy volt, a mit a 9. cikkben röviden megbeszél: *Kiddusch ha-Schem und Chillul ha-Schem*. (B. Ch. IX.)

Még a mi napjainkban is eleget beszélnek azon themáról, melyről a 10. cikkben ír: *Die Klage über Indifferentismus*. (B. Ch. I.) Lőw álláspontja meglepő; elmondva, hogy a panaszok a multban jogosultak voltak, de hozzátéve, hogy nem mindig az arra jogosultak panaszkodtak, az újabb kor történetéből hozott számos példával bizonyítja, hogy napjainkban nincs ok vallásos közöny miatt panaszkodni.

Frankel Zakhariás híres munkájában a *Darkhé ha-Misná-ban* felállította elméletet a vulgaris elmélettel ellentétben a traditióról; e fölött egy irodalmi vita keletkezett, melyben részt vettek az orthodoxia által a traditióról táplált vulgaris tan részéről Freund prágai és Auerbach frankfurti rabbik Frankel ellen, Rappoport és Kämpf pedig szintén a vulgaris elmélet részéről Frankel mellett, úgy magyarázva Frankel művét, mintha az a vulgaris elméletet megerősitené. Ezen kérdéshez Lőw a könyv 11. cikkében: *Die Tradition* (B. Ch. IV.) szól hozzá, czáfolva Freundot és Anerbachot gyakran éles gunynyal, kimutatva, hogy Rappoport és Kämpf mily ferde helyzetbe kerültek álláspontjukon, a maga részéről egészen elvetve a vulgaris elméletet és egyet-mást mondva a tanító lényegéről is.

A 12. cikkben: *Zur Maimonides-Frage*, (megjelent mint nyílt levél Rappoporthoz a B. Ch. I. kötetében) azon minden kritika nélkül való áramlattal szemben, mely Maimonidest a talmuddal mindig kiegyezteteti, hangsúlyozza az objectiv igazság szempontjából, hogy Maimonides gyakran ellentétben áll a talmuddal.

Rom und Jerusalem, die letzte Nationalitäts-Frage czimmal jelent meg Hesstől Lipszéban egy könyv. Lőw a kötet 13. cikkében ugyanezen czim alatt (B. Ch. V.) foglalkozik a könyv szellemes, de excentrikus eszméivel.

A következő 14. cikkben: *Geschichtliche Erläuterung der Wochen Daniels* (B. Ch. III) az eddigi legkülönfélébb és kalandosnál kalandosabb magyarázatokra való visszapillantás után új, rationalis magyarázatot ad, mindig a szószerinti értelmezéshez tartva magát.

A 15. cikk: *Die grosse Synode* (B. Ch. I.) Ebben, miután megállapítja a zsinat történeti voltát, igen érdekes fejtegetések vannak a zsinatról magáról, a benne részt vett férfiakról, a zsinat idejéről és tevékenységéről; különösen kiemeli a zsinat tevékenységét a liturgia és a kánon megállapítása körül.

Az utolsó, 16. cikk: *Über Moses Mendelssohn* (B. Ch. I.) Megvilágítja Mendelssohn tevékenységét mint exegetáét és mint hitsorsosai germanizatoráét. Lőw szerint nagyobb befolyása volt utóbbi minőségében hitsorsosaira, mint az előbbiben.

Ezzel befejeztük szemlénket a kötetben lévő dolgozatok fölött. Nem mulaszthatjuk el még néhány szót a kiadásról szólni. Hibáztatnunk kell a kiadás azon módját, amint e kötet megjelent. Idői vagy tartalmi egymás-

utánt vagy összefüggést nem látunk a cikkek között és mintha csak talá-
lomra lennének egymás mellé sorolva. Csak emelte volna a kiadás ér-
tékét, ha a kiadó egy előszó félében beszámolt volna azon elvekről,
melyek szerint Löw összes kisebb munkáinak kiadását sajtó alá rendezte.
Budapest, 1889. okt. *Dr. Klein József.*

Héber nyelvtan. Rövid vezérfonal középiskolák számára. Irta Stern Abrahám, kö-
zépiskolai tanár.

A magyar zsidó tanirodalom az utolsó két évtizedben igen szépen
fejlődött. A bibliai történetek, a hittani és a magyar nyelvre fordított
liturgiai könyvek már egy egész kis könyvtárt tehetnek. Annál feltűnőbb
azon körülmény, hogy ezen téren a héber nyelvtani szakirodalom-
nak eddigelé majdnem teljes hiányában vagyunk. Eltekintve egy-két
rég megjelent és a könyvpiaczon már nem is kapható héber nyelvta-
noktól és egynehány tulszerű kísérletektől még tabula rasa előtt ál-
lunk itten. Minden dolgot okai szerint kell megítélni és ennek a feltűnő
nemleges irodalmi jelenségnek oka nagyobbára abban rejlik, hogy a
magyar zsidó irodalom terén működő férfiak sokáig azon nézetet vallot-
ták, mely szerint a héber nyelvtanítás a hitoktatásnak alkotó része nem
lehet.

Ebből kiindulva megkísérelték vallásunkat mindenféle módszerrel,
de a héber nyelv tanítása nélkül a serdülő ifjuságba beleoltani. Az
elért siker azonban korántsem állott arányban a tanítás buzgóságával.
Neveltek ugyan egy az iskolákból kikerült nemzedéket, mely telve volt
általános ethikai és zsidó bölcsészeti szentenciákkal, de ezeket gyakor-
latilag vajmi ritkán érvényesítette. Persze, hogy vallásunk quintessen-
ciája, azaz a biblia irányában is közömbös maradt, mert annak a szel-
lemét is — hogy úgy mondjuk — csak távlatilag tanulták, fordí-
tásokban.

Ilyenfélé gondolatokkal vettük a bevezető sorokban említett köny-
vet kezünkbe és az önmegelégedés egy bizonyos nemével olvastuk be-
lőle azon nézetet, mely a mienkkel és bizonyára minden a héber nyelv
nagy becsét méltatni tudó tanférfiúval megegyezik, és a mely nézetnek
szerző úr nyelvtana előszavában oly szép kifejezést adott, azt mondván
róla: „e nyelv ismerete adja kezünkbe a kulcsot azon magasztos
tanok igazi megismeréséhez, melyeknek terjesztése az emberiség között
a zsidóság hivatását képezi a profétáktól mind e mai napig.“

A mi most magát a szóban lévő nyelvtan alakját illeti, meg-
valljuk most mindjárt előzetesen, hogy várakozásunknak bizonyos tekin-
tetben nem felelt meg, mert mi gyakorlati nyelvtant vártunk és szerző
úr egy száraz rendszeres szabálygyűjteményt adott kezünkbe, mely ugyan
a modern nyelvészet magaslatán áll, de módszeres nyelvtani utmutatá-
sokat nem ad. Jobban szerettük volna, ha tisztelt szerző úr nyelvtanát
Dr. Kármán, híres paedagogusunknak egyszer egy hittani konferencia
alkalmával kifejtett nézetei szerint úgy állította volna össze, hogy a
grammatikai szabályokat bibliai szemelvények alapján bemutatja.
Hisz manapság ily módszer úgy is már minden más élő és holt nyelv
tanításánál dívik. Azonban szerző urnak, a ki akadémiai műveltségénél
fogva a modern nyelvtanítási mód- és rendszerek alapos ismerője, bi-
zonyára döntő okai lehettek arra, hogy nyelvtana szerkesztésénél a phi-
lologiai felosztást alkalmazta és ezen szempontból ítélve szerző úr igen
ügyesen állította össze tankönyvét. — Szakavatott öntudatossággal kivá-
lasztotta a szabályok halmazából a tanulóknak legszükségesebb teteleket

és szerencsés intentióval kiemelte a héber nyelv azon sajátosságait, amelyeknek a magyar nyelvben is analogiai vannak mint pl. a praepositíók és a perfectumos ige tárgyragozását. Hálával kell lennünk szerző úr iránt azon új szempontokért, melyeket a héber igeidőkre nézve előtünk feltár, csak hogy itt is érezzük azt, hogy a gyakorlati példák mellőzése a szabály érthetőségét megnehezíti. A mi e tankönyvnek még különös értéket ad, az a paradigmák bő és ügyes bemutatása. Phonetikailig úgy vannak választva, hogy a ragok mindenütt jellemzőleg kihangzanak.

A könyv leggyakorlatibb része a függelék, melyben mondatok képeztetésre alkalmas szócsoportok vannak összeállítva. Ha végül még azon reményt fejezzük ki, hogy egy esetleges második kiadásnál az előforduló sajtóhibák nyomda alá nem kerülnek, akkor jó lelkiismerettel mondhatjuk mi is a könyvről azt, a mivel egy országos jóhirű rabbi elismerését róla kifejezte, hogy t. i. e tankönyv a zsidó magyar irodalomban hézagpótló.

Ben Eliezer.

Magyar nyelvtanítás. Irta Deme Károly, felső leányiskolai igazgató. Kiadja Stampfe Károly Budapest, Pozsony. Ára 60 kr.

Azon tudományos harc a magyar nyelv körül, mely még jelenlegi évtizedünk elején az orihologia és neologia közt oly hevesen folyt, manapság ugylátszik már teljesen lezajlott és a vitairatok, melyek az előbbi években rohamosan fejlődő nyelvünk okozta kinövéséi miatt majdnem gombamódra felmerültek — hogy ne mondjuk felburjánzottak — ezidőszerint még csak helylyel-közzel némely szaklapokban folytatódnak.

E jelenség tagadhatatlanul arra enged következtetni, hogy nyelvünk végre valahára elérte már a megállapodás bizonyos fokát és e feltevést a most megjelenőfélben levő és osztatlan elismerésben részeseülő „Nagy nyelvtörténelmi szótár“ is igazolni látszik. De azért tévedés, vagy legalább nagy optimismus lenne tőlünk, hogy ha azt a nézetet vallanók, mely szerint nyelvünkben vitás kérdés egyáltalában már nem is létezik. Hogy ezeknek száma még mindig igen nagy, azt mi tanférfiak legjobban tudjuk. Tudjuk a nyelvtanokból, melyek ép az újabb időben valóságos versenyfutással a könyvpiaczra törekednek. Quot capita, tot sensus. E latin közmondás a mi tárgyunkhoz átalakítván így hangzanék: ahány nyelvtan, annyiféle szabály, és az ellenmondó szabályok zür-zavara szükségessé teszi, hogy a lelkiismeretes tanító e nyelvbéli tömkelegben eligazodni is tudjon.

Az arra való törekvést nagyban előmozdithatja Deme Károly munkája. Nagy szakképzettséggel irt röpirat ez. Minden sorából kilátszik a tkutató és éleseszű kritikus, aki azon érdemes és hálára méltó feladatot éüzte magának ki célul, hogy nyelvtanításunk jelen chaoszát feltüntesse és ennek megszüntetésére végre saját javaslataival előálljon. És valóban D. urnak sok igen szerencsés és józan indítványa van a nyelvtani téren, amik minden tanító által elfogadhatók, mert nagyon könnyebbitenék és előmozdítanák a nyelvtan egységes és egyöntetű tanittatását. Így pl. nagyon világos és észszerű az általa ajánlott osztályozása a különféle mondatoknak. 37. old.

Igen találók és a gyermeki felfogáshoz legjobban illők azon elnevezések is, melyeket a főnevek, valamint a melléknevek megkülönböztetésére javasol. 41. old.

Azonban egyet nem érthetünk szerző urral abban, ahol ő — a 34. o. — oly apodictice azt állítja: Hiányos mondat nincs. Abban teljes igaza van, hogy hiányos = alany vagy állitmány nélküli gondolat

nincsen, de hiányos mondat, azaz a gondolat hiányos kifejezése igenis lehet. Ezen érvelésünkkel nem hajolunk azon syllogismusa előtt sem, melylyel a 34. oldalon azt következteti: „Miután a mondatnak alkotó részei az alany és az állítmány, magától értetődik, hogy hol ezen részek valamelyike, vagy pedig mindkettő hiányzik, ott a mondatnak is hiányoznia kell. Ez egy kis sophismus. Nem hiszszük tehát, hogy a „hiányos“ mondat helyett proponált „rövidített“ mondat köztetszésre és elfogadásra találna. Hisz a rövidített mondat alatt szokás szerint egész mást értünk.

Sajnos, hogy D. ur reformbuzgóságában néha túllő a célon. Sokat akar markolni és keveset fog. Ha az a czéjja, hogy a nyelvtani elnevezéseket az érzéki felfogáshoz lehetőleg illeszse, akkor miért a már meghonosult concret „rag“ szót az abstract „viszonyító“ szóval kiszorítani?

Azon állítást sem irhatjuk alá, mely szerint a szókat nem a magánhangzók, hanem a szájnýtások szerint kell tagolni, mert sok többtagu szót, pl, fele elem, hehezet stb. voltaképen csak egy szájnýtással mondjuk ki.

Nagyon tanulságos azonban fejtegetése az összetett mondatról és fölötte érdekes azon fejezete, melyben a legelterjedtebb nyelvtanainkban előforduló ellenmondásokat oly szembeszökően kimutatja. Még sok más érdekesebbnél érdekesebb részleteket lehetne ezen terjedelmes tanulmányfüzetből kiemelni: mikép vélekedik a szerző némely nyelvtanban legiószámra menő határozókról és a vitás helyesírási szabályokról, hogy keríti éles bonczkése alá a Tudományos Akadémiánk által szanctionált következetlenségeket is stb. stb

De feladatunk nem az, hogy ezekkel itt hasábokat töltsünk, amiért referátunkat meggyőződésünk csak azon kifejezésével végezzük, hogy minden tanító, aki nem sajnálja ezen érdekes füzetet beszerezni, bizonyára nagy élvezettel fogja olvasni e szellemes nyelvészeti elmefuttatást elejétől mindvégig.

M. B.

Humanismus az iskolai nevelésben. Irta Ember János. Szerző kiadása. Megjelent Ungvárt; ára 50 kr.

A jelenkor társadalmának jelszavát hordja czimúl az előttünk fekvő füzet és valóban a humanismus eszméjének valósitásáért az iskolai társadalomban küzd a szerző. Nem új fegyverekkel támadja ellenségeit, új eszközökkel sem védi álláspontját; de azt, amit meggyőződése szerint helyesnek tart, meggyőzőleg ékesen és úgy tudja adni, hogy oly helyekre is fog e füzet behatni, hol eddig paedagogiai kérdések iránt, ha még oly fontosak voltak is, csak közömbösség uralkodott.

Nem az első, de nem is az utolsó könyv ez, mely az iskolai nevelés egyes kérdéseivel és a fegyelem eszközeivel foglalkozik, de ha nem is új themákról szól a szerző, megkapó érdekességgel adja azokat elő és itt-ott új árnyalatokkal bőviti ki, új világításba helyezi. A füzet 3 elbeszélést és 12 levelet tartalmaz, melyek iskolai történeteket tárgyalnak, előbb szerző tanulói, majd tanítói életéből. A történetek révén azokból következtetve, fejtegeti szerző nézeteit.

Elmondja a gyermekeknek a tanítási idő előtt és a szünetben felügyelet nélkül való hagyásának káros következményeit és ezek miatt kéri a tanítókat a tanítási idő előtt az iskolában lenni, a szüneteket meg czélszerű játékkal kitölteni. A fegyelem és figyelem fentartására egyedüli eszköznek az érdekes, a tanító készülségén alapuló tanítást ajánlja és gyönyörűen megirt philippikával fordul a természetellenes, a gyermek egészségét veszélyeztető és a tanítót lealázó büntetések ellen.

Azon levelek, melyeknek éle a botbüntetés, a pofoncsapás és a tanítók szóbeli durvaságai ellen fordulnak, a legjobbak közé tartoznak mit e tárgyról olvastunk. Gyönyörűen csoportosítja érveit, melyekkel felel a testi büntetés védőinek, de nem mulasztja el tapasztalatból meritett tanácscsal szolgálni a fiatal heveskedő tanítónak, hogy hogyan szokja el a bot használatát, vagy hogyan óvja magát azon helyzetben, midőn indulatossága már-már a bot után készíti nyúlni. El nem hallgathatjuk itt azonban ama megjegyzésünket, hogy szerző sokszor a hatás kedvéért túloz, különösen ott, hol a jelen állapotokról szól. Távolról sem oly rosszak azok már, mint azokat szerző pessimismusában velünk elhítni akarja.

De nemcsak elítéli ezen fegyelmi eszközöket szerző, hanem más helyesebbekkel pótolja is. A büntetendő cselekvények kisebbitésére prophylaxissal kíván élni. A tanító folytonos felügyelete, a figyelemnek érdekes tanítás, mesélgetés, játék által való folytonos ébrentartása még a lehetőségét is vegye el annak, hogy a gyermek az iskolai rendet áthágja. Nagyon ajánlja a jutalmazás gyakrabbi használatát, épúgy az osztályozásnál általános elvül a részrehajlatlanságot, de méltányossággal, egy kevés optimismussal párosulva, követeli. Nagy fontosságot tulajdonít a bezárásnak, melynek gondos és kimért használatától a kötelességérzet fokozódását és az erkölcsi fogyatkozások javítását várja. A bezárás főszabályaként a következőt állítja fel: „A hiba arányában rövidebb-hosszabb ideig tartó szabadságvesztéssel kell büntetni a gyermeket mindannyiszor, valahányszor vétsége a szabadsággal való visszaélésnek minősíthető és e büntetés alkalmazása a javítás reményével biztat.” Természetesen követeli szerző, hogy a tanító foglalkozzék a bezárottakkal és ügyeljen fel reájuk. Ha a tanító szabad idejének ilyen mértékűli lefoglalását el is néznők, mégis kételkedni bátorkodunk ezen universalgyógyszer hatásában.

Igen érdekes, hogy szerző a humanisticus nevelési eszközök el nem terjedésének okát a tanítók szerinte — 10—15% kivéve — általános gyenge képességében keresi. A gyenge képességű ember műveletlenebb, nem uralkodik magán, tanítása sikertelensége miatt elkeseredetté lesz és utóvégre megszokja eme durva a humanismust arczúlító eszközöket. Ezt elkerülendő az állás tekintélyének és a fizetésnek emelését kéri, hogy tehetségesebbek foglalják el a pályát; addig is azonban kívánja, hogy a lehető leggyakrabbi iskolalátogatás, melynek tartama alatt a tanító jobban uralkodik magán, kényszerítse őt csak humanisticus eszközökkel élni. E fejezetben is csak sajnálni lehet, hogy szerző túlzása által értékét csökkentette.

Ez eszmék hirdetője e kis füzet, még pedig oly alakban teszi azt, melyet nem egy belletristikai munka irigyelhetne meg. Folyékony, könnyed elbeszélő hang, mely itt-ott szónoki pathossal vegyül, kellemes olvasmányává teszik e művecskét. S midőn e helyen minden tanítónak melegen ajánljuk, tesszük ezt azért, mivel e munka mulattatva tanít és okvetlenül azon megbecsülhetetlen hatással leszen, hogy olvasóját készíti e témák felett gondolkozni és saját nevelési eszközeit, melyeket naponta használ, a humanismus szempontjával megbírálni.

Bárd Rezső.

Egészségtan és életmentési szabályok. Irta Györffy János. Kiadja Buzárovits Gusztáv Esztergom; ára 10 kr.

Azon számos egészségtan között, melyek megjelenését boldogútt Trefort miniszternek az egészségtan tanítását elrendelő üdvös határozata

idézte elő, ez egyike a jobbaknak. Röviden, szabatosan a tudományosság színezete nélkül adja anyagát, melynek felosztása és egymásutánja a gyakorlott íróra vall. A testtanból csak az éppen nélkülözhetlen kevés van véve, míg az egészségtani és élettani zsabályok bővebben vannak tárgyalva. A füzetkében 6 anatómiai ábra is van. A népiskola felsőbb osztályaiban az alkalmmilag tanított egészségtan rendszeresítésére jó szolgálatot tehet ez olcsó tankönyv. B. R.

Vezérkönyv a magyar fogalmazás tanításához nép- és alsófokú ipariskolai tanítók számára. A budai tanítóegylet által második díjjal jutalmazott pályamű. Írta Bön-
gérfi János. Szerző tulajdona; ára 1 frt 50 kr.

A népiskolai tantárgyak közt a fogalmazás egyike a legfontosab-
baknak, hisz Diesterweg az egész tanítás gyümölcsének nevezi. És mégis,
valljuk meg őszintén, legtöbb tanító igen mostohán bánik e kiválólag
gyakorlati és nélkülözhetetlen tantárgygyal. Ennek oka talán részben a
miniszteri tanterv, mely a fogalmazást csak az ötödik és hatodik osz-
tályra írja elő, mi arra a tévedésre adott alkalmat, hogy az alsóbb osz-
tályokban a fogalmazást nem is kell tanítani. Tagadhatatlanul nagy ér-
deme és előnye tehát az előttünk fekvő könyvnek, hogy a fogalmazás
tanításáról mind a 6 osztályban szól és anyagát e szerint 6 fokra osztja
fel. A könyv vezérkönyv és példatár is akar egyszersmind lenni, de az
előbbinek nem igen felel meg, mivel utasításai nagyon hézagosak és
nagyon kevés mintaleczkén bemutatvák. Ez oldala a könyvnek tehát
inkább vázlat, bár a közlött elvek helyesek és azért arról tanuskodnak,
hogy a szerzőnek van elég tudománya a hiányt pótolni; csak az ügyet szol-
gálná, ha azt mihamarább megtenné.

Annál jobban felel meg a könyv a másik kívánalomnak, t. i. jól
összeszedett, helyesen beosztott és módszeresen kezelt példatár. Minden-
nemű fogalmazványra helyes és kimerítő példákat hoz, melyek a nép-
iskola majdnem összes tantárgyaiból veszik anyagukat. Kellő részletesség-
gel tárgyalja a levelet és a polgári ügyiratokat is. Egyenlő figyelemmel
van a reproductióra, mint a productióra. Csakhogy az előbbinél na-
gyobbára eredménytelen munkát végzett a szerző, mivel gyakorlatai a
Gáspár-féle olvasókönyvre támaszkodnak; már pedig hol használják
már most ezt az olvasókönyvet. Így a könyv e része csak utánzás után,
közvetve használható.

Az önálló dolgozatok osztály szerinti beosztására az a megjegyzé-
sünk volna, hogy a második osztályban egynéhány kis elbeszélés is vehető
már, a levél tárgyalását pedig már a harmadikban is meg lehet kez-
deni. A történeti példák hibája, hogy nem mindig azon osztály történeti
anyagából vannak véve, a melynek szólnak.

Mindamellett azonban, e könyv paedagogiai irodalmunknak e téren
való pangása miatt hézagpótló és épen bő példatára által a tanító mun-
káját e tárgy tanításánál nagyon megkönnyíti. B. R.

Zsidó közigazgatási naptár az 5650-iki évre (1889—90). Budapest. Az Athenäum
kiadása. Ara 90 kr.

Ennek a naptárnak sajtó alá bocsátásával igen jó szolgálatot tett
a „Magyar-Zsidó Szemle“ szerkesztősége nemcsak felekezetünknek,
hanem mindenkinek e hazában, aki akár hivatásból érdeklődik feleke-
zeti ügyeink iránt, akár általános érdeklődésből óhajt megismerkedni a
zsidóság viszonyaival és culturális működésével.

A mihez eddig csak fáradságos utánjárással juthatott, azt most
egybegyűjtve, jól csoportosítva olvashatja e kis könyvecskében. És ha

áttekintette az anyakönyvnek rendezésére, a házassági ügyekre, a hitközségi életre (községalakulás, stb.) és az iskolára vonatkozó ministeri rendeleteket, nem általános, mitsemérő szólásmóddal fog szólni felekezettünk rendezetlen voltáról, hanem alaposan megismerve, mi van meg, tudni is fogja, mennyi sok minden hiányzik még ahhoz, hogy a magyar zsidóság — melynek száma meghaladja a hatszázezret — elfoglalja az őt megillető helyet a többi felekezetek közt az állam kulturális életében és a helyett, hogy rontson és pusztítson, igyekezni fog ültetni és építeni.

Kiváló érdekű a naptár VI. fejezete, mely az országos intézetekről szól. Dicséretes alapossággal tájékoztat bennünket ez egyes intézetek céljairól és belső szervezéséről, valamint fokozatos haladásáról, és itt köszönetet kell mondanunk a szerkesztőségnek, hogy a mi intézetünkről, az országos magyar izr. tanítóegyesületről, oly alapossággal és jóakarattal emlékezik meg.

Az utolsó fejezet tanuságot tesz arról, hogy a zsidóság, noha nem egységes szervezésében, és így helyzete mostohább a többi felekezetekénél, a felsorolt hat országos intézet közül 4-et saját erejéből teremtett meg, oly intézeteket, melyek a szegény nyomorának enyhítésére vannak hivatatva munkálkodni. A gazdag bőséges adakozása mellett nem hiányzik a szegény ember fillére sem, és ezzel nem mondunk keveset, mert ezek mellett tudvalevőleg minden egyes hitközség nem egy localis érdekű kulturintézményt istápol az egyesek filléreiből.

Ha még megemlítjük, hogy a könyv elején a zsinagógai naptár is ügyesen van összeállítva, és az egész könyvnek kiállítása csinos, és méltán sorakozik az Athenaeum egyéb kiadványaihoz, befejezzük ismertetésünket azzal az óhajjal, hogy legyen e könyvnek számos folytatása.

Bonafide.

Német nyelvgyakorló nyelvtani alapon magyar tannyelvű népiskolák számára. I. évfolyam. Szerkesztik Brett Mór és Singer Adolf. Kiadja Darvai Ármin B.-Gyarmaton; ára 15 kr.

Szerzők szükségét látták füzetükkel a magyar tannyelvű iskolának egy kis német nyelvtant adni. A füzet nem nagy igényekkel lép fel, de azért kielégíti a kívánalmakat, melyeket ily könyvhöz kötünk: azon osztály számára készült, mely már a német írás-olvasáson túl van. A legfontosabb hangtani szabályokat a névelőt, a főnevet nemével, az igét és a tömondatot tárgyalja.

Ez anyag világosan és szabatosan stylisált szabályok által lesz megmagyarázva, nagyszámú feladatok útján pedig begyakorolva. A 21 fordítási gyakorlat által a gyermek meglehetősen szókincshez jut, melyet még a füzet végén levő és az olvasási gyakorlatok megértését célzó szótár még kibővit. Érdekkel várjuk tehát a II. és III. füzetet. *B. R.*

EGYLETI ÉLET.

Figyelmeztetjük egyesületünk tisztelt tagjait, hogy alapszabályaink értelmében mindazok, kik az 1889. év alatt tagsági díjakat nem fizettek, illetőleg f. é. deczember 31-én egy évi tagsági díjjal hátralékban maradtak, tagoknak többé nem tekintetnek és közlönyünk jövő évi januári száma már meg nem küldetnek nekik. A tagsági díjakat kérjük az egyesületi pénztáros urhoz (Klauzál-utca 4. sz.) küldeni.

Október hóban fizettek egyleti tagdíjat:

Pártoló tagok:		Izr. hitközség, Mátészalka .	5	frt
Dr. Bacher Vilmos, Budapest	5	Izr. hitközség, Nyitra	5	„
Izr. hitközség, Losoncz	15	Kohn Arnold, Budapest	10	„

Dr. Perles Armin, Pécs	5 frt	Neumann Armin, Arad	4 frt
Ullmann Károly, Budapest	5 „	Ózer Zsigmond, Budapest	4 „
Weiner Károly, Budapest	5 „	Pollak Adolf, Tornóz	2 „
Rendes tagok:		Radó Vilmos, Budapest	4 „
Donáth Ármin, Trencsin	2 frt	Spitzer Adolf, Jászberény	2 „
Erdélyi Lipót, Nyitra	3 „	Steiner Dávid, Babócsa	1 „
Engl Adolf, Budapest	4 „	Schindler Lipót, Kisfaludy	4 „
Friedmann Adolf, Ungvár	2 „	Seltmann Lipót, Párkány	2 „
Fischer Mór, H.-Nádudvar	1 „	Szántó Eleázár, Budapest	4 „
Fischer Lipót, Luki	4 „	Sághi Alajos, Szatmár	2 „
Grosz Mór, K.-K.-Halas	4 „	Salamon Náthán, Losoncz	4 „
Klein Salamon, B.-Diószeg	1 „	Voglhut Dáv., L.-Szt.-Miklós	4 „
Kohn Jenő, Körmend	1 „	Weisz Pinkász, K.-K.-Halas	1 „
Krausz Vilmos, N.-Surány	2 „	Zeisler Mór, A.-Irsa	4 „
Krausz Bernát, Losoncz	4 „	Összesen: 125 frt	

Helyreigazítás. A 11. számban Haas Ármin részére kimutatott 4 frtból Herzfeld Fülöp Vésztőn fizetett 2 frtot. A mult szám nyugtázásában előforduló Holländer Ármin név helyett Holländer Áron veendő.

Budapest, 1889. okt. 31. Ózer Zsigmond, egyes. pénztáros.

VEGYESEK.

— **Hymen.** Klingenberg Sarolta k. a. Klingenberg Jakab, pécsi iskolaigazgatónak leánya f. hóban jegyet váltott Láng József urral Gyimóthból. Fogadják legőszintébb szerencsekívánatainkat! — Deuteliaum Lipót kartársunk H.-Böszörményen október hó 29-én esküvőt tartott Zólyomban Horn Julia kisasszonynyal. Fogadják legbensőbb üdvözleteinket!

— **A Feldheim jubiläum** program szerint m. hó 20-án nagy lelkesedéssel végbement, a kimerítő tudositást b. lapja számára jövő hónap első napjaiban kartársunk Bányai Jakab be fogja küldeni.

— **A mátészalkai hitközség** elnöke, szalkai Schwarz Jakab részére szóló diszokmány, mely annak a közgyűlés által egyesületünknek tiszteletbeli tagjául történt megválasztásáról szól, szept. hó 29-én adatott át tagtársunk Hermann József által nagy ünnepélyességgel több előkelő hitközségi tag és az iskolaszék jelenlétében. Szalkai Schwarz Jakab úr, egyesületünk pártoló tagja, a diszokmányt örömeinek kifejezése mellett átvette.

— **Megjelent:** Deutsches Lesebuch für Volksschulen von Johann Polster, Karl Frühwirth, Ludwig Posch. II. Theil. Drittes Schuljahr. Preis gebunden 55 kr. Budapest, 1890. Franklin-Verein.

Szerkesztői üzenetek.

Azoknak, akik a közgyűlés alkalmából tervezett csoportfényképet várják. Bizony az a kép nem készült el; valami hiba történetett a fénykép körül. Akik hozzánk pénzeket küldöttek vagy személyesen átadták, azoknak visszaszolgáltattuk.

KOHN ÁRNOLD

SIRKŐ RAKTÁRA

V., váczi körút 14. sz. (az Andrássy-uttal szemben)

ajánlkozik mindennemű **siremlékek** elkészítésére. — A cégnek 16 évi fennállása alatt szerzett jó hírneve kezeskedik arról, hogy a t. cz. megrendelő közönségnek ugy kivitelre, valamint jutányos árra nézve meg bir felelni.

Az üzlet szombaton és ünnepnapokon zárva van.

osztályok szerint rendezett jegyzéke:

		Az ált. miniszt. engedély. száma
I. osztály.		
Faludi J. — Szép J. , Magyar ABC és olvasókönyv, ára kötve	20 kr.	17358—1888.
Faludi J. — Szép J. , Német ABC és olvasókönyv, ára kötve	32 kr.	17358—1888.
II. osztály.		
Magyar nemzeti olvasókönyv a II. osztály számára, ára kötve	34 kr.	17358—1888.
Faludi J. Szép. J. Német ABC és Olvasókönyv, ára kötve	32 kr.	17358 1888.
Belicza J. , Magyar nyelvtani kézikönyv I. füzet a II. oszt. sz.	15 kr.	17358—1888.
Faludi (Fuchs) J. Számvetési gyakorlókönyv, I. f., a II. o. sz. kötve	15 kr.	14539—1889.
III. osztály.		
Magyar nemzeti olvasókönyv , a III. osztály szám. kötve	40 kr.	17358—1888.
Faludi J. Szép J. Német olvasókönyv, II. kötet, ára kötve	40 kr.	17358—1888.
Belicza J. Magyar nyelvtani kézikönyv, II. füzet a III. oszt. szám.	20 kr.	17358—1888.
Faludi (Fuchs) J. Számvetési gyakorlókönyv, II. füzet a III. oszt. számára, ára kötve	18 kr.	14539—1889.
Hatsek Ign. Magyarország megyei térképeiből	20 vagy 30 kr.	14596—1879.
Hátsek Ign. Magyarország térképe a legújabb megyei beosztás szerint. Minden megye külön színnel színezve, ára	20 kr.	17358—1888
Dobóczky L. , Gazdasági és kertészeti füzetek, I., az elemi fiú iskolák III. és IV. osztálya számára, ára	18 kr.	4068—1885.
Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek, III. az elemi leányiskolák III. és IV. osztálya számára	18 kr.	4068—1885
IV. osztály.		
Magyar nemzeti olvasókönyv a IV. osztály számára, ára kötve	46 kr.	17358—1888.
Faludi J., Szép J. Német. Olvasókönyv, III. kötet, ára kötve	48 kr.	17358—1888.
Belicza J. Magyar nyelvtani kézikönyv, III. füzet a IV. oszt. szám.	20 kr.	17358—1888.
Faludi (Fuchs) J. Számvetési gyakorlók., III. f. a IV. o. sz. kötve	20 kr.	17358—1888.
Kuttner S. , Első oktatás a földrajzban a népiskolák IV., V. és VI. osztályai számára. Teljesen átdolgozták <i>Suppan Vilmos</i> és <i>Laukó Gusztáv</i> , ára kötve	30 kr.	14539—1889.
Schwicker H. J. Geographie von Ungarn. (Német tannyelv. isk. sz.) ára kötve	40 kr.	17358—1888.
Lange H., — Dr. Cherven Fl. , Elemi iskolai atlasz, 2-ik bővített kiadás, 13 színezett lapon	40 kr.	14539—1889.
Hatsek I. Magyarország megyei térképei, úgy mint a III. oszt.-ban		14596—1879.
Hatsek I. Magyarország térképei mint a III. osztályban, ára	20 kr.	17358—1888.
Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek, mint a III. oszt. ban	18 kr.	4068—1885.
Vajda Pál. Szépirási minták magyar és német nyelven egybefűzve	20 kr.	25924—1889.
V. osztály.		
Magyar nemzeti olvasókönyv az V. oszt. szám. ára kötve	62 kr.	17358—1888.
Belicza J. Magyar nyelvtani kézikönyv, IV. füzet az V—VI. oszt. számára, ára	40 kr.	17358—1888.
Spitzer L. , Német nyelvgyakorló, ára	20 kr.	17358—1888.
Langraf M. , Deutsche Sprachlehre I., ára kötve	36 kr.	17358—1888.
Kuttner S. Első oktatás a Magyarok történetében. Teljesen átdolgozták Suppan V. és Laukó G. ára kötve	30 kr.	14539—1889.
Kuttner S. Erste ung. Geschichte. Bearbeitet von <i>V. Suppan</i> (Német tannyelvü isk. sz.)	30 kr.	19833—1889.
Mayer M. , Rövid alkotmánytan, ára	16 kr.	17358—1888.
Kuttner S. Első oktatás a földrajzban. A népiskolák IV., V. és VI. oszt. sz. Teljesen átdolgozták <i>Suppan Vilmos</i> és <i>Laukó Gusztáv</i>	30 kr.	17358—1888.
Lange H. Dr. Cherven Fl. Elemi isk. atlasz. II. kiadás. ára	40 kr.	14539—1889.
Hatsek I. Magyarország térképe mint a IV. osztályban	20 kr.	17358—1888.
Kuttner S. Kis Természettan. Teljesen átdolgozta <i>Suppan V.</i>	36 kr.	14539—1889.
Kuttner S. Első oktatás a Természetrájzban. Teljesen átdolgozták <i>Suppan V.</i> és <i>Kozocsa T.</i> ára kötve	40 kr.	14539—1889.
Vargyas E. , Természetrájz, módszeres előadásban, ára kötve	20 kr.	17358—1888.
Kakujay K. , Természetrájz, ára	60 kr.	17358—1888.
Kakujay K. Naturgeschichte, ára	60 kr.	17358—1888.
Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek II., az elemi fiúiskolák V. és VI. osztálya számára		4068—1885.
Dobóczky L. Gazdasági és kertészeti füzetek IV., az elemi leányiskolák V. és VI. osztálya számára		4068—1885.
VI. osztály.		
Magyar nemzeti olvasókönyv a VI. osztály számára	62 kr.	17358—1888.
Magyar nyelv, Német nyelv, Magyarok tört., Alkotmánytan, Földrajz, Atlasz, Természettan, Természetr., Gazdaságtan és szépirási minták ugymint az V. oszt.		

Megrendelések úgy a fenti általánosan engedélyezett tankönyvekre, valamint bárkinél és bárhol megjelent könyvekre és zeneművekre a legpontosabban teljesíttetnek. Teljes könyvárjegyzékek ingyen és bérmentve.

Ifj. Nagel Ottó

könyvkereskedése

Budapesten, Múzeum-körút, a nemzeti színház bérházában.

Bevezetésre ajánlatos népiskolai tankönyvek:

- Módszeres tornatanítás.** I. Népiskolai tornagyakorlatok, irták Horváth F. és Juhász Gy. Ára..... —.40
- Népiskolai földrajz.** Irta: Barna J. fővárosi tanító, I. rész a népiskolák IV. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20
- Népiskolai földrajz.** Irta: Barna J. fővárosi tanító, II. rész a népiskolák V. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20
- Népiskolai földrajz.** Irta: Barna J. fővárosi tanító, III. rész a népiskolák VI. osztálya számára. Kemény kötésben ára —.20
- A földrajz tanulását e könyvecske a gyermeknek nagyon megkönnyíti, mivel minden fölöslegest mellőzve, rövid velős szavakkal és hiánytalanul a szükséges ismereteket nyújtja.
- Magyarország története** párhuzamosan **alkotmányunk vázlatával** és a főbb világesemények függelékével az újabb miniszteri tanterv alapján, irta Barna J. főv. tanító. Negyedik kiadás. Kemény kötésben ára..... —.30
- Népiskolai számtan** I. rész, a népiskolák II. osztálya számára, irták Virág (Schön) József és Walter K., kemény kötésben ára —.15
- Népiskolai számtan** II. rész, a népiskolák III. osztálya számára, irták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.20
- Népiskolai számtan** III. rész, a népiskolák IV. osztálya számára, irták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.20
- Népiskolai számtan** IV. rész, a népiskolák V. és VI. osztálya számára, irták Virág (Schön) József és Walter K. fővárosi tanítók, kemény kötésben ára —.40
- E könyvecske osztályról osztályra vezeti a gyermeket az elemi számtan ismertetésébe a vidéki gyermek látköréből vett gyakorlati példákat alkalmazva, miért is e könyv vidéki iskolában különös helyén van.
- Az egyenletek** megfejtése népszerű modorban irta Schwarz M. állami tanító, a népiskolák V., VI. osztályai és polgári iskolák számára ára —.40
- E könyv jövedelméből az országos tanítók árvaháza javára minden elkelt példány után tíz-tíz krajczár szerző részéről fordíttatni fog.
- Zsidó hittani katekizmus** leányiskolák részére, irta Halász N., I. Ke-mény kötésben ára —.30
- Zsidó hittani katekizmus** leányiskolák részére, irta Halász N., II. rész. Ke-mény kötésben ára —.25
- Zsidó hittani katekizmus** leányiskolák részére, irta Halász N., III. rész. Ke-mény kötésben ára —.35
- Zsidó hittani katekizmus** leányiskolák részére, irta Halász N., IV. rész. Ke-mény kötésben ára —.35
- Zsidó hittani katekizmus** fiúiskolák részére, irta Halász N., I. rész —.36
- Zsidó hittani katekizmus** fiúiskolák részére, irta Halász N., II. rész —.30
- Zsidó hittani katekizmus** fiúiskolák részére, irta Halász N., III. rész —.42
- Zsidó hittani katekizmus** fiúiskolák részére, irta Halász N., IV. rész —.45
- Zsidó hit- és erkölcsstan** I. rész középiskolák számára irta Halász N. —.70
- Zsidó hit- és erkölcsstan** II. rész középiskolák számára, irta Halász N. —.40

Mutatványpéldányok ezen tankönyveknek, bevezetés céljául kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

Minden bárhol kiadott vagy hirdetett könyv nálam és a legelőnyösebb árszámitás mellett kapható. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

☛ Kimerítő könyvárjegyzékek kívánatra ingyen bérmentve küldetnek. ☛

Német nyelven:

- Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben,** irta Flesch M. fővárosi tanító, I. Theil für die unteren Jahrgänge der Volksschule. Második kiadás. Kemény kötésben ára —.30
- Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben,** irta Flesch M. fővárosi tanító, II. Theil für die oberen Jahrgänge der Volksschule. Kemény kötésben ára. —.30

Schlesinger Ignác nyomdája. Budapest, rostély-utca (Károlykaszárnya).